
Personlig om livstruende sykdommer

ANMELDELSER

DAG S. THELLE

Professor emeritus i epidemiologi, Universitetet i Oslo

Lars Vatten

På liv og død

Forebygging av livstruende sykdommer: et livsløpsperspektiv. 195 s, tab, ill. Bergen: Fagbokforlaget, 2020. Pris NOK 339

ISBN 978-82-450-3521-6

På knappe 200 sider tar forfatteren oss med på et livsløp kantet med de store fatale sykdommene i våre dager: kreft og hjerte- og karsykdommer. Han henvender seg ikke til en tydelig målgruppe, men vil dele sine kunnskaper på annen måte enn gjennom tørre forskningsrapporter. Når han spør om grunnlaget for disse sykdommene legges tidlig i livet, henvender han seg kanskje dermed til oss alle? Ved å bruke epidemiologisk forskning og personlige sykehistorier, inklusive sin egen, viser han hvordan forhold gjennom livsløpet påvirker risikoen for sykdom.

Dette er en opplysningsbok om hvordan kunnskap om sykdomsårsaker har økt de siste 50 årene. Kapitlene spenner fra forebygging av livstruende sykdommer, livsløpet med barne- og ungdomsår til senskader ved kreftbehandling, screening, og tidstrender. Avslutningsvis er det oppsummering, litteratur og ordliste.

Lars Vatten forsøker også å fylle huller fra sin egen utdanning. Det var ingen på doktorskolen som foreleste om unødvendige helseundersøkelser og helseangst. Her balanserer han elegant når han diskuterer screening som forebyggende metode og risiko for overbehandling, som kan lede til polyfarmasi og multisyke pasienter. Dette er temaer som klinikere, og spesielt allmennleger, må forholde seg til daglig.

I det siste kapitlet tar han opp strategier for forebygging, målrettede tiltak mot kreft og overvekt samt hvordan livsløpsforskningen kan gå videre. Han tar utgangspunkt i de store befolkningsundersøkelsene i Norge. De blir mer verdifulle etter hvert som tiden går. Han legger vekt på norsk forskning og fremhever spesielt Anders Forsdahl, som viste at levekårene tidlig i livet har betydning for sykdom i voksen alder, noe av grunnlaget for føtal programmering. Det er litt overraskende at Forsdahls artikler ikke er nevnt i referanselisten, men det er en petitesse.

Boken er oversiktlig og utstyrt med figurer og grafer som tydeliggjør teksten. Språket er personlig, og forfatteren henvender seg direkte til leseren. Det gir følelsen av å være med på selve skriveprosessen. Ikke ueffent! De personlige historiene gir troverdighet og liv til forskningsresultatene som presenteres.

Arbeidet med boken ble avsluttet det året covid-19 rammet verden, og minner oss om at sykdom og helse handler om langt mer enn koronavirus. Boken retter seg både til leg og lærd. De lærde kan ta til seg pasienterfaringene og få en repetisjon av grunnleggende epidemiologiske kunnskaper, mens legfolk kan glede seg over en lettest, korrekt og velskrevet fortelling om hvordan ulike forhold gjennom livsløpet påvirker vår risiko for alvorlig sykdom.

Publisert: 22. mars 2022. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.22.0027

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 9. september 2026.